

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. III. Vtrùm ad assensum conclusionis requiratur cognitio de bonitate consequentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

SECTIO III.

Vtrum ad assensum conclusionis requiratur cognitio de bonitate consequentiae.

15 **N**ON dubium, quin ad assensum conclusionis requiratur connexio inter praemissas & conclusionem, alias nulla posset inferri conclusio: nec dubium, quin requiratur cognitio bonitatis illationis, quasi in actu exercito; quia dum quis assentitur Conclusioni propter praemissas, in actu exercito noscit, bonam esse illationem: dubium ergo est, vtrum antecedenter ad assensum conclusionis necessitatio praequiratur cognitio reflexa, qua quis cognoscat ex illis praemissis recte inferri conclusionem, vt possit eam inferre; an vero sufficiat, assentiri ipsis praemissis sine aliqua alia reflexa cognitione, vt eo ipso intellectus assentiatur conclusioni qua ex illis inferitur.

Duplex est praemissa, alia *obiectiua*, formalis alia. Illa est obiectum praemissae formalis, seu assensus actualis; haec vero est actus ipse intellectus, seu assensus illius. Dubitari ergo potest, vtrum cognitio reflexa illationis obiectiuae, seu connexionis obiecti praemissarum cum obiecto conclusionis, requiratur ad assentiendum conclusioni: vel vtrum etiam requiratur cognitio reflexa de ipsa illatione conclusionis formalis ex praemissis formalibus.

16 **C**irca primum, nonnulli recentiores acriter contendunt, non solum non requiri cognitionem reflexam de illatione obiectiua, verum & eam esse impossibilem, quia nequit esse illatio vnius ex alio, nisi vbi intercedit distinctio realis inter vnum & aliud: sed inter obiectum praemissarum, & obiectum conclusionis non intercedit distinctio realis, vt in hoc syllogismo, *omnis homo est animal rationale, omne animal rationale est risibile; ergo omnis homo est risibilis*, neque enim risibile distinguitur ab animali rationali, & ab homine, aut e contrario; ergo repugnat ex parte obiecti, inferri hominem ex animali rationali, aut e contrario; ergo non potest esse cognitio de illatione inter obiectum conclusionis & praemissarum.

Hi recentiores, licet aperte ostendant, non dari propriam illationem realem inter obiectum conclusionis & praemissarum, propter defectum distinctionis, non tamen loquuntur ad rem: nam, qui requirunt eam cognitionem reflexam de bonitate illationis, non loquuntur de illatione obiectiua prout ab his Auctoribus intelligitur; sed de identitate reali inter obiectum conclusionis & obiectum praemissarum, qua identitas non dubium quin possibilis, imo & necessaria sit ad rectum syllogismum. ea autem potest hoc modo exponi, *quia haec duo sunt eadem vniuerso, sunt idem inter se*, & de hoc quaeritur, debeatne cognosci ante assensum conclusionis.

Pro huius difficultatis enodatione obserua, posse nos loqui vel in sententia afferente, per assensum conclusionis cognosci ipsas praemissas obiectiuas, ita vt in hoc syllogismo v. g. *omnis homo est animal, Petrus est homo*, idem sit inferre, *ergo Petrus est animal*, ac, *ergo Petrus est animal*, quia est homo, & quia omnis homo est animal (de quo dicam Sectione 4.) Et in hac sententia

dicendum videtur, ante assensum conclusionis debere precedere apprehensionem identitatis obiecti conclusionis cum obiecto praemissarum. Ratio est clara, quia per assensum conclusionis (vt supponimus) indicatur ea connexio, sed ante omne iudicium necessitatio praesupponitur apprehensio de obiecto de quo est iudicium, ergo ante assensum conclusionis, quo indicatur connexio praedicta, debet praesupponi apprehensio eius connexionis. Dixi, *requiri solum apprehensionem*: nam si daretur iudicium, illud iam esset ipsemet actus conclusionis, iudicare enim, inde inferri, *Petrus esse animal*, est formaliter habere assensum conclusionis, de quo Sectione 4. Haec autem apprehensio necessitatio excitatur positus assensibus praemissarum, sicut in omnium sententia, eisdem positus, excitatur apprehensio de identitate extremorum inter se.

Dices, Ipsi praemissae sunt loco apprehensionis. Sed contra, quia identitas extremorum inter se non proponitur expressè per praemissas, ergo debet, antequam expressè iudicetur, dari expressè & distincta apprehensio de ea identitate.

Obiicies cum nonnullis, Ad ipsam apprehensionem non praerequiratur alia, ergo nec ipsa praerequiratur ad assensum conclusionis. Haec obiectio nimium probat, scilicet, ad nullum iudicium praerequiri apprehensionem, sicut ad praetiam apprehensionem non praerequiratur alia apprehensio. hoc autem aperte falsum est, & contra obiicientes. Respondeo ergo, ad primam apprehensionem rei non praerequiri aliam, quia per aliquam debet primo proponi intellectui ipsum obiectum, alias daretur processus in infinitum; ad iudicium autem praerequiri apprehensionem, quia, vt intellectus assentiatur huic parti, potius quam illi, quod praestatur per iudicium, debet prius proponi ipsi intellectui per apprehensionem vtraque pars: & quantum ad hoc, eadem est ratio de assensu conclusionis, ac de aliis assensibus, ad quos omnes praerequiratur apprehensio, sicut in iudiciis forentibus ad ferendam sententiam praerequiratur propositio totius causae; ad hanc vero propositionem non requiritur alia propositio prior, ne detur processus in infinitum.

Si vero loquamur in sententia negante, per assensum conclusionis attingi obiectum praemissarum, censo dicendum, non requiri ante assensum conclusionis neque iudicium neque apprehensionem precedere de identitate obiecti praemissarum cum obiecto conclusionis. Ita communiter recentiores: & quoad iudicium probatur facile ratione facta in praecedenti conclusione, quia scilicet iudicium illud esset ipsemet assensus conclusionis, quandoquidem iudicaretur per illud extrema vnita inter se, & cum alio tertio, ergo superfluum esset alius assensus, seu aliud iudicium quod post illud haberetur: non enim posset aliquid iudicare ille secundus assensus, quod non esset iudicatum per primum.

Quod vero nec apprehensio requiratur, inde patet, quia simplex apprehensio solum praerequiratur circa illud obiectum, de quo ferendum est iudicium; sed in hac sententia non assentitur quis in conclusione (vt supponimus) identitati obiecti conclusionis cum obiecto praemissarum, sed solum ipsi obiecto conclusionis secundum

dum se; ergo non est necessarium praeire simplicem apprehensionem de idemitate obiecti conclusionis cum obiecto praemissarum, sed sufficit apprehensio ipsius obiecti conclusionis secundum se.

21 Dices, Contingit saepe, ut duo homines assentiantur eidem praemissis, & tamen unus assentiatur conclusioni ex illa illata, alius vero non; cuius nulla potest reddi ratio, nisi quod unus habuerit cognitionem reflexam de bonitate illationis, alter vero illa caruerit, ergo ad assensum conclusionis requiritur ea cognitio reflexa. Hoc argumentum non minus premit aduersarios, quam nos: rogo enim, cur post assensum praemissarum in uno non excitatur apprehensio de bonitate illationis, sic vero in altero? Non dices, quia in uno procellerit alia secunda apprehensio reflexa, in alio vero non: hoc, inquam, non dices; nam de illa secunda redibit argumentum, & sic dabitur processus in infinitum, ergo excitatur in uno illa apprehensio, & non in alio, etiam in tua sententia, praecise, quia unus alio perfectius penetravit praemissas; habet enim forte melius ingenium, ratione cuius facilius in eo noua excitatur cognitio. Dic ergo idem de ipso assensu conclusionis. Fateor, in aliquibus syllogismis ex imperfectis propter obscuram dispositionem praemissarum, aliquando ultra praemissas formales, esse necessariam cognitionem reflexam de bonitate illationis, cuius ea est a priori ratio; quia cum vis syllogistica fundetur in eo principio, *Quae sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se*, ut recte inferatur consequentia, debent in praemissis clare apparere extrema conclusionis iuncta cum aliquo tertio. Quando ergo propter malam dispositionem praemissarum, non statim appareat intellectui ea idemitas extremorum cum aliquo medio, necessum est ad inferendam conclusionem, ut vel praemissa illa ponantur in clariori figura, vel detur aliqua cognitio reflexa de bonitate dispositionis illarum praemissarum, seu de bonitate illationis; hoc autem nequaquam requiritur in syllogismis perfectis. Et haec de prima hac difficultate, de qua videri potest Huradensis Disputatione 7. de Anima, Sect. 5. ubi hanc sententiam bene defendit.

Quoad secundam vero partem de praemissis formalibus, res est facilior: certum etenim est, non requiri cognitionem reflexam de continentia actus conclusionis in actibus praemissarum, quia per actum conclusionis non se reflectit quis supra ipsam conclusionem & praemissas, sed supra illarum obiectum; ergo ad eliciendam conclusionem nullatenus requiritur reflexa aliqua cognitio de ipsis actibus praemissarum & conclusionis. Ratio huius est, quia hi actus sunt signa formalia, quae sine reflexa cognitione sui ducunt in cognitionem sui significati seu obiecti.

SECTIO IV.

Vtrum per actum conclusionis attingatur obiectum praemissarum.

23 INQUIRIMUS, vtrum per assensum conclusionis cognoscatur iterum obiectum praemissarum, ita, ut et ergo, quod in conclusione ponitur, signi-

ficet ab intellectu cognosci per ipsum assensum conclusionis, rationem motiuam assentiendi, idemque sit dicere, *ergo Petrus est homo*, ac dicere, *Petrus est homo, quia discurrens, & quia omne discurrens est homo*; an vero per actum conclusionis praecise attingatur proprium obiectum, perinde ac si non fuisset aliquid aliud prius cognitum, praemissaeque solum determinent ad illum assensum extrinsecè.

SUBSECTIO PRIMA.

Quadam suppono.

PRIMO suppono contra nonnullos, actum conclusionis esse necessarium actum conclusionis, & non solum per denominationem extrinsecam, ex eo quod oriatur hic & nunc a praemissis. Hoc probo manifestè: quia nisi conclusio intrinsecè differret ab assensibus praemissarum, multi essent syllogismi in quibus non posset dici, quis actus de facto esset conclusio, quis vero praemissae: at hoc est euidenter absurdum, ergo conclusio differt intrinsecè a praemissis. Minor & consequentia sunt euidentes. Maiorem probo sic: pono enim syllogismos, in quibus ex eisdem tribus propositionibus potest conclusio esse una ex praemissis, & praemissa potest poni pro conclusione, quod in omnibus syllogismis expositiis, & in aliquibus aliis reperitur, v. g. *Petrus est Rex, hic homo est Petrus, ergo hic homo est Rex*: potest enim concludere etiam ponendo conclusionem pro Maiori, & loco conclusionis Minorem vel Maiorem, hoc modo, *hic homo est Rex, hic homo est Petrus, ergo Petrus est Rex*; ecce pro conclusione Maiorem primi syllogismi: vel aliter, *Petrus est Rex, hic homo est Rex, ergo hic homo est Petrus*; ecce pro conclusione Minorem primi syllogismi, & suppono pro praesenti quaestione, terminum illum *Rex* etiam esse singularem, tunc enim omnes hi tres syllogismi bene concludunt. Sed de etiam alia exempla: *Omnis & solus homo est risibilis, omne animal rationale est risibile, ergo omne animal rationale est homo*. Inerte sic: *Omnis & solus homo est risibilis, omne animal rationale est homo, ergo omne animal rationale est risibile*. ecce pro conclusione Minor primi syllogismi, & tamen bene concludit. Iam ergo hoc supposito, rogo hos Auctores, quando illa tres propositiones sunt simul in meo intellectu, quae est conclusio, & quae praemissa? Dicent, illa quae inferitur ex aliis. Contra, quia inferri ex aliis, nihil est in ea propositione; non enim producit physicè conclusio a praemissis (ut tu ipse 25 fateris) formaliter vero, seu illuminatiuè, cum omnes tres sint simul in intellectu. Ego rogo, cur magis conclusio illuminat ad Maiorem, quam è contrario: Confirmit & virgo: Ex natura sua haec propositiones per te sunt indifferentes, ut quae est conclusio, sit Maior aut Minor, & è contrario: quid ergo de facto reale habet una, per quod determinetur, ut sit conclusio magis quam praemissa?

Dices Secundo, Quia praemissae sunt priores tempore de facto quam conclusio. Sed contra, quia prioritas temporis est per accidens ad rationem discursus (ut infra dicam) solumque attenditur instans in quo inferitur conclusio; in eo autem